

Jakub Jauernig, *Prophetia de duobus draconibus: Merlinova proroctví ve středověkých anglo-velšských konfliktech*, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2016, 105 stran.

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Základním „mýtem“ diplomové práce Jakuba Jauerniga je příběh o boji mezi Brity a Sasy, tak jak o něm pojednává Geoffrey z Monmouthu ve své *Historii britských králů*. Geoffreyho Británii osidlují potomci Trójanů vedení Brutem, později pokřtění za vlády legendárního krále Lucia. Základní bod obratu v jejich dějinách představuje vpád pohanských Sasů, umožněný zrádným panovníkem Vortigernem. Ve spojitosti s touto událostí vstupuje do příběhu nová postava – zázračně narozený chlapec jménem Merlin, dobrý čtenář světa schopný odhalovat budoucnost. Právě na něj zaměřuje diplomant svou pozornost. Zabývá se přitom věšteckou stránkou Merlinova talentu, hledá možné prameny VII. knihy *Historie britských králů*, jež obsahuje jeho proroctví (a cirkulovala jako separátní *Libellus Merlini* ještě předtím, než Geoffrey své dílo dokončil), sleduje soudobé latinské komentáře k proroctvím i paralelní velšskou tradici. Základní konflikt tu probíhá mezi koncepcí legitimacy postavené na pokrevním dědictví prosazované Velšany (kteří uplatňují nárok na ostrov Británii jakožto potomci Britů) a legitimacy podepřené dějinnou úlohou, již určité komunitě přiřkla Prozřetelnost či osud, s níž pracují Normané (přicházející jakožto mstitelé likvidující uchvatitelské Anglosasy).

Samotný text je pojat jako dějiny politické recepce určitých enigmatických výroků, v tomto případě Merlinových proroctví vztahených k historickému otřesu „zkázy a dobytí Británie“ Sasy (srov. s. 11). Čtenář na většině stránek sleduje rezonance, jež tato událost vyvolává v pozdějších dějinách a zejména v nejrůznější více či méně historiografické produkci. Postava Merlina se stává ozvučnicí; na proměnách pojetí tohoto Brita a jeho výroků sledujeme „vývoj kulturního, politického a válečného střetávání“ (s. 9; srov. s. 78) mezi mocí knížat Walesu a britským královstvím, ústící do zdánlivého vítězství velšské strany roku 1485, když Jindřich Tudor, vnuk Velšana Owena Tudura u Bosworthu porazil vojsko Richarda III., jehož smrtí v boji skončila plantagenetovská éra britských dějin.

Autor píše příjemně stručně a střídavě, bez zbytečných slohových okras. Jeho textu by prospěla pečlivější redakce (zejm. co se týče zápisu vlastních jmen a pravopisu), občasné chyby či kolísání však nesnižují celkovou srozumitelnost. Studii obsaženou na s. 8–78 doplňují v závěru přepisy edic použitých pramenů, čtenář může díky tomu konfrontovat autorovy překlady s originálem, což je třeba ocenit. Mnoho ukázek z pramenů je v hlavní stati předloženo v češtině vůbec poprvé (užitečnost překladů velšských textů jen poněkud oslabuje skutečnost, že nebyly pořízeny z originálu, ale z moderních anglických verzí). Dále zde nacházíme dobře komponovanou obrazovou přílohu. Práce sama je faktograficky bohatá a právě ve faktografii lze spatřovat její největší přínos, zvýšení tím, že Jakub Jauernig při výkladu důsledně juxtaponuje anglickou a velšskou tradici. Velšský proud, soustředění okolo ambivalentní postavy barda Myrddina, pokládá za starší a Geoffreyovu *Historii* doplněnou pozdějším *Životem Merlinovým* prezentuje elegantně jako klíčový text, jenž v první řadě umožňuje vládnoucím Normanům, aby se k britským mytickým dějinám nějakým způsobem vztáhli a „přivlastnili si je“ (s. 77). Na velšské straně vedou konflikty s Anglonormany k opětovnému oprašování myrddinovských textů, z nichž nakonec vystoupí jako hlavní aktér spasitelská postava *Mab Darogana*, „syna proroctví“, jenž povede Brity ke konečnému vítězství (s. 54–55).

SLABINY PRÁCE

Za poněkud podměrečnou považuji především interpretační část práce. Od počátku totiž není zcela zřejmé, jakými teoretickými či hermeneutickými proudy se autor inspiruje a kam chce v práci dojít. Sám svůj úkol prezentuje jako „sledování vývoje“ konfliktů na západě ostrova Británie „prostřednictvím“ čtení Merlinovy role v nich (s. 9). O prizmatu, jímž na tento děj hledí, se však čtenář nedozvídá nic (pokud pomineme velmi obecný odkaz na inspiraci pracemi Catherine Daniel a Ruperta Taylora na s. 10). Občasná odvolání na medievistické autority v hlavním textu mají obvykle podobu krátkých exkursů, jejichž účinek v práci schází. Autor se např. s odvoláním na J. R. R. Tolkiena hlásí k pojetí historické vědy, které středověkým textům neupírá jejich uměleckou stránku a politickou explikaci textu (zde konkrétně Geoffreyova pozdního díla *Vita Merlini*) vnímá jen jako „jednu rovínu čtení pramene“ (s. 22). Jeho vlastní práce však nadále zkoumá pouze „jedinečné místo souboru Merlinových proroctví v politické kultuře středověku“ (s. 23) a naznačený obrat k poetice se v ní nijak neprojeví – jedinou stopu po něm by snad mohlo představovat autorovo tvrzení, že merlinovská látka získala svou popularitu „díky komplexnímu příběhu“ (s. 28) a nejen pro svou politickou působivost. Tuto „komplexitu“ však autor nerozvádí (příběh je zde pouze stručně shrnut) a při průzkumu případných předobrazů Merlina se soustředí na místa s jasně politickým obsahem (jako je např. biblická kniha Daniel). Zacílenost na nekomplikovaně vnímané politické dějiny kontrastuje nejen s odkazem na Tolkiena, ale rovněž s autorovou bakalářskou prací, zaměřenou na postavu Roberta Ďábla z francouzských středověkých románů. Srovnání těchto dvou textů působí dojmem, že jejich autor změnil vědecký „žánr“ (přešel od dějin imaginace k dějinám politickým), aniž by svou dřívější práci jakkoli zúročil. Dle mého názoru je to škoda.

Následkem řečeného práci poněkud schází pointa či finále, neboť je není na čem vystavět. Jakub Jauernig v krátkém závěru v zásadě pouze shrne děj převyprávěný na předchozích stránkách a afirmuje funkci autority, kterou Merlin hrál pro všechny strany konfliktu. Sám název závěrečné části („Nevyhovující prorok“) nevychází z děje sledovaného v práci samé, ale z velmi hrubými tahy načrtnutých budoucích událostí, jako je odmítnutí merlinovských proroctví na Tridentském koncilu či údajná parodie Merlina v Shakespearově *Králi Learovi*. Právě role Merlina v bláznově monologu z této hry (2. scéna III. aktu), o kterém Jakub Jauernig dvakrát píše (s. 15 a 78), ale ani jednou z něj necituje, přitom nabízí mnohem více možných interpretací.

Další problém představuje pojednání o rané latinské tradici výkladu Merlinových proroctví. Jakub Jauernig na několika místech (s. 45, 57, 60...) spojuje začátek tradice legitimačního vykládání normanského záboru Británie jakožto pomsty seslané na saské uchvatitele s postavou Orderika Vitala a tento způsob čtení dále sleduje u opata Sugera ze Saint-Denis, u Matouše Pařížského či u Alana z Lille. Všichni jmenovaní hráli ve své době význačnou úlohu nejen jako exegeti obskurních textů, ale také jako aktéři politického dění a v neposlední řadě rovněž jako spolutvůrci tzv. renesance 12. století (již autor sám zmiňuje na s. 18, ovšem pouze v souvislosti s Geoffreyem z Monmouthu). Je proto škoda, že se (na rozdíl od pojednání o Geoffreyem) v jejich případě vůbec nezabývá místem výkladů Merlinova proroctví v širším kontextu díla těchto autorů, ani mírou jejich rukopisného zachování. Zejména pojednání o Orderiku Vitalovi by podle mého názoru práci prospěl podrobnější průzkum proroctví jakožto součásti jeho *Historie ecclesiastiky*. V případě na první pohled patrně nejzajímavějšího komentátora Merlinových proroctví, Alana z Lille (známějšího díky svým kosmologickým básním), pak vystupují do popředí autorova možná až příliš chvatná práce s prameny. Jakub Jauernig zde čte z raně

novověkého tisku Merlinových proroctví podle Geoffreya z Monmouthu, „cum septem libris explanationum [...] Alani de Insulis“, vydaného ve Frankfurtu (nad Mohanem) roku 1603. Totožnost komentátora s Alanem z Lille (tj. Alanem ab Insulis) patrně pokládá za nespornou, neboť ji nekomentuje. Nijak tudíž nereflektuje skutečnost, že se o autorovi tohoto spisu hovoří v posledních letech obvykle jako o Pseudo-Alanovi, anonymovi, který vyšel z cisterciáckého prostředí podobně jako Alan z Lille a tak jako on měl vazby na klášter v Clairvaux. Podle Clary Wille, curyšské autorky nejnovější kritické edice tohoto komentáře, je autorem pravděpodobně Alan, biskup z Auxerre, který po nějaký čas působil jako scholarcha v rodném městě toho slavnějšího Alana (viz např. Géraldine Veysseyre – Clara Wille: „Les commentaires latins et français aux Prophetie Merlini de Geoffroy de Monmouth“ *Médiévales* 55, 2008, s. 93–114; srov. však již příspěvek Ulricha Müllera in *Merlin. A Casebook*, New York / London 2003, s. 214–224, konkrétně s. 215).

Jakub Jauernig se ve své práci soustředí na text proroctví a jeho středověkých komentářů, nikoli na jejich pisatele, a Pseudo-Alanův text pochází z téže doby i intelektuálního prostředí, ve kterém tvořil i Alan z Lille. Toto opomenutí tudíž základní linii autorova výkladu žádným způsobem nezneplatňuje. Přesto je škoda, že se nachází v práci, jejíž hlavní přínos lze spatřovat především v oblasti faktografie.

ZÁVĚR

Diplomová práce Jakuba Jauerniga **splňuje všechny rozsahové i obsahové požadavky**, jež se na tento typ práce kladou. Proto ji **doporučuji k obhajobě**. S ohledem na výše uvedené námitky ji navrhuji ohodnotit známkou **velmi dobře** a těším se na diskusi nad následujícími body, které jí pro tuto chvíli ubírají na dokonalosti.

OTÁZKY K DISKUSI

(1) Práce se zabývá konkrétním úsekem dějin vztahů Angličanů a Velšanů a zkoumá konkrétní politický dopad textů spojených s jejich konfliktem. **Jak by bylo možné získané poznatky zobecnit tak, aby získaly obecnější platnost pro evropské či české dějiny?**

(2) Práce se obecně odvolává na tradici anglického a francouzského bádání o Merlinovi, exemplifikované Catherine Danielovou, Martinem Aurellem či Rupertem Taylorem. **Jaké konkrétní interpretační přístupy těchto badatelů ji obohatily?**

V Praze dne 6. 9. 2016

Mgr. Matouš Jaluška